

2° Efficere ut poenitentes emendationis necessitatem vivide percipiant. 3° Satagere ut emendatio ipsa, quantum fieri potest, facilis reddatur. De tentationibus in contrarium verba feci, et obiectiones resolvi. Addo, in confessariis necessariam esse unionem atque in bona praxi servanda uniformitatem. Serio consideremus quod magna pars populi iam amissa est, et proinde non superficialiter atque ita ut nihil boni fiat, sed efficaciter et serio, circa illos qui adhuc ad nos accedunt, et in quibus solis totam spem nostram collocare possumus, viribus unitis laborare debemus.

973. Finem facio cum quaesito valde practico. *Quaeritur quid dicendum de illis confessariis qui diebus festis intra unum horae quadrantem sex vel septem poenitentes expedire solent: diebus autem ferialibus vix integrae horae spatium illis satis est ad unicam personam expediendam?* Respondeo: Pessime se gerunt. Ex dictis enim facile eruitur impossibile esse intra unum horae quadrantem sex vel septem poenitentium confessiones bene audire; multo magis quia diebus festis peccatores et personae magis indigentes accedere solent. Consuetudo autem insumendi horas integras pro unica confessione diebus ferialibus, excessus contrarius est. Equidem aliquod tempus notabile ordinarie exigitur pro poenitentibus habitatis, ut emendationi serio se applicare incipiant; sed hoc solum pro primis vicibus necessarium erit, ut supra explicavi. Si autem agatur de foeminis (speciatim iuvenibus), eas in confessionali diu detinere, nedum non necessarium, sed tam pro confessario quam pro poenitentibus ipsis periculosissimum (amor enim spiritualis in carnalem facile vertitur), et saepe etiam (tum propter admirationes et sinistras interpretationes, tum propter poenitentium ipsarum loquacitatem, iactantias, zelothypias etc.) valde scandalosum est. Scripsit D. Thomas (*Opusc. LXIV. xx*): « Crede mihi, expertus sum, in Christo loquor; non mentior: cedros Libani, idest contemplationis al-

« tissimae homines, sub hac specie corruisse reperi ». Et Frassinetti (*Man. n. 428*) de huiusmodi confessario dicit: « Bisogna che si rassegni a lasciar bistrattare la sua « riputazione ».

CAPUT VI.

De directione animarum piarum et de Confessario Monialium.

ARTICULUS I.

De directione animarum piarum.

974. *Quid imprimis prae oculis haberi debet quoad personas piarum?* Quum ordinarie sint foeminae, imprimis ex hoc ipso sequentes advertentiae haberi debent:

I. Ipsae magnus scopulus (et forsitan non sine publicis dicteris) evadere possunt. Ad hunc evitandum, confessarius (utique vigilantiam et virtutem adhibendo) servet 1° *Indifferentiam et cordis sui custodiam*, neque hanc potius quam illam, aut in genere foeminas potius quam viros libentius audiat. 2° *Gravitatem*, et speciatim verba quae teneritudinem et nimiam familiaritatem praeseferant, sedulo evitet. 3° *Modestiam*. 4° *Brevitatem*; prout infra explicabitur.

II. Foeminae solent esse valde criterii inopes; quid pro quo facile accipiunt; phantasiâ res exaggerant; et ordinarie nullam prudentiam et reflexionem habent.

III. Ipsae sunt loquaces admodum; unde ea quae hodie dicuntur in confessionali, cras sciri poterunt in conversationibus, ne dicam in platea.

IV. Valde verecundantur, et non raro patientia et auxilio (utique prudentissimo) confessarii indigent, ut peccata sua integre accusent.

V. Attamen quasdam optimas qualitates habere solent; nempe ordinarie sunt valde inclinatae ad religionem et pieta-

tem; sunt timidae; facile credunt; denique sunt dociles. Quoad hanc docilitatem notandum, quod foeminae non tam per viam intellectus quam per viam cordis ad obediendum inducuntur. Ipsae insuper naturaliter amant dirigi et esse subiectae. Obedientias, etiam de rebus paullo difficilioribus, facile acceptant et reapse exequuntur: et quo magis confessarius fortitudinem ostenderit, firmusque in re aliqua absolute exigenda perstiterit, eo magis eis placebit, imo et fortes correctiones (attamen non sine discretionem), quae facile viros offenderent, eosque a sacramentis alienarent, effectum prorsus oppositum in foeminis habere solent.

VI. Haec valent generatim quoad foeminas omnes. Sed, speciatim quoad personas pias, 1° cavendum a quibusdam periculis et inordinationibus omnino particularibus; 2° bona directio est eis danda.

975. *Quaenam pericula specialia quoad personas pias adesse possunt?* Pericula maiora sunt sequentia.

I. De facili (si personae istae sint foeminae) genialem affectum concipiunt erga confessarium ipsum; et, sive propter istum affectum sive propter quamdam vanam gloriam, facile cupiunt nimis frequenter ad confessionem redire nimiumque in confessionali commorari. Valde sollicitae esse solent ut confessarius illas existimet et quodammodo diligat; quo fit ut interdum non sint sincerae, imo etiam fictionibus utantur: nec audeant (cum periculo ne confessarius id advertat) extraordinarium adire. Praedilectionem facile ita ambiunt, ut contra alias zelotypiam et invidiam concipiant. De praedilectione autem facile se iactant, aut quod confessarius tales vel tales alias praediligat querimonias movent. Hinc dicteria et scandalum. Caveat itaque confessarius a quolibet signo praedilectionis. Non permittat (nisi forte in aliquo casu exceptionalis) ut pluries in hebdomada ad confessionem redeant. Exigat ut identidem extraordinarium adeant. In ipsa confessione breviter cum omnibus (habito tamen respectu ad veras uniuscuiusque necessitates) servare procuret. Munera et mnemosyna nec

det nec acceptet. Visitationes privatas pariter nec faciat nec permittat. Epistolas illis non scribat. A laudibus absteineat.

II. Quaedam magno hysterismo, speciatim in quibusdam circumstantiis, laborant; et tunc tristitiae, melancholiae, taciturnitati, fletui, iracundiae, desperationi, aut aliis passionibus, adeo subici possunt, ut quasi delirare videantur. In tali statu valde dissimulandum est, ne magnus aliquis excessus accidat.

976. *Quaenam sunt inordinationes speciales, quae in confessionibus animarum piarum contingere possunt?* Prima est si interim virorum magnorumque peccatorum confessiones, aut alia munera maioris momenti, negligenter; vel si personae ipsae nimis commorarentur apud confessionalia et muneribus proprii status deficerent. Hinc practice expedit ut personae piae audiantur dumtaxat diebus et horis opportunis, curando etiam ut unaquaeque propriam diem et (circiter) horam habeat. Secunda inordinatio est si confessarius de rebus ad spiritualem poenitentis directionem non stricte pertinentibus sermones immisceret; maxime vero si cum una de aliis loqueretur, et confessionale in locum inquisitionum, delationum, et murmurationum converteret.

977. *Quaenam sunt regulae principales bonae directionis?*

I. Director exigat imprimis ut personae directae plena sinceritate omnia pandant, nullamque rem extraordinariam sine licentia faciant, et perfectissimam obedientiam praestent.

II. Illas admoneat quod vera sanctitas consistit in fuga peccati et exercitio virtutis ad placendum Deo; non vero in quodam fervore sensibili; imo nec in multis orationibus et poenitentibus; quae tamen bona erunt, si sint moderata, atque ad virtutes acquirendas dirigantur.

III. Magnum huius verae sanctitatis desiderium in eis accendere satagat, motiva adducendo etc.

IV. Curet ut paratae sint placere Deo, non obstante quacumque difficultate, et cum pleno amoris proprii sacrificio.

V. Amor Dei et Domini Nostri I. C., humilitas, obedientia, castitas, modestia, mansuetudo, patientia, diligentia, denique charitas nedum corporalis, sed etiam (imo praecipue) spiritualis erga proximum, adhibendo zelum christianum ad impedienda mala et promovenda bona, sunt virtutes principales, de quibus confessarius sollicitus esse debet.

VI. Si persona directa versetur in periculo incidendi in peccatum mortale, specialissimo modo contra illud esset praemunienda.

VII. In quovis casu valde instandum est, ut serio adhibeantur media perfectionis; quae sunt 1° *Oratio* fervens, speciatim mane et vespere, maxime vero adveniente tentatione. Ad orationem reducuntur devotio erga B. V., Angelum Custodem, et Sanctos Protectores; preces novendiales; auditio Missae, et visitatio SS.mi Sacramenti. 2° *Meditatio* peragenda sin minus methodice, saltem eo modo quo fieri potest, cogitando de morte, de iudicio, de inferno, de passione D. N. I. C., de praesentia Dei etc.; eliciendo proposita, affectus devotos, et preces. Ad meditationem referuntur bonae reflexiones, sumpta occasione ex aspectu Crucifixi aliisque circumstantiis; item orationes iaculatoriae; dies recollectionis spiritualis quovis mense, et speciatim exercitia spiritualia quovis anno. 3° *Lectiones spirituales* speciatim circa vitas Sanctorum et diebus festis. 4° *Proposita particularia* quovis mane renovanda circa defectus, in quibus poenitens frequentius labitur. 5° *Animo non deiici propter lapsus*, sed humiliari, poenitere, orare, rursus proponere, et bono compensare malum. 6° *Examen conscientiae*, quovis vespere cum actu contritionis. 7° *Amicitiae spirituales* nempe cum personis vere devotis et virtuosis (non tamen in communitatibus, ut infra explicabitur). 8° *Piae uniones*, nempe dare nomen, v. g. ter-

tio ordini S. Francisci, aut aliis piis confraternitatibus, si quae in loco floeant (maxime vero operibus spectantibus ad actionem catholicam hodie adeo necessariam), interveniendo congregationibus etc. 9° *Confessio* apud confessarium stabilem quolibet octavo die cum vero poenitentiae spiritu. 10° *Communio* etiam infra hebdomadam, si confessarius id permittat; qui tamen communionem quotidianam vel quasi quotidianam concedere non debet, nisi persona spectabili virtute vere praefulgeat, aut propter magnas tentationes illa indigeat. 11° *Communio spiritualis*. 12° *Mortificatio*, seu iuge studium (etiam in rebus non obliigatoriiis) mortificandi linguam, oculos, gulam, curiositates, et amorem proprium.

978. *Quid de methodo vitae?* Est valde utilis, et servanda, nisi aliquid impraevisum aliter exigat. Statui debet solum circa res principales, et habito respectu ad circumstantias particulares status, familiae etc. Exemplar ordinarie esset sequens. *Singulis diebus*: Mane orationes cum proposito generali et particulari; auditio Missae cum communionem reali vel spirituali; meditatio. Infra diem, piae reflexiones, orationes iaculatoriae; mortificationes; praesentia Dei et oratio in periculis peccandi. Vespere visitatio SS.mi Sacramenti: preces novendiales (si occurrant); rosarium; examen; actus contritionis; orationes consuetae et oblatio mortificationum illo die peractarum. *Singulis hebdomadis*: Dies confessionis; Via Crucis; ieiunium (si expediat) in sabbato; et diebus festis auditio concionis, necnon lectio spiritualis. *Singulis mensibus*: Dies spiritualis recollectionis. *Singulis annis*: Confessio annualis, et (si possibile sit) exercitia spiritualia.

979. *Quid de macerationibus corporalibus?* Quaedam macerationes sanitati nimis noxae nunquam sunt permittendae. Tales sunt, v. g. 1° Flagellationes in partibus mollioribus aut super vulnera non adhuc sanata, aut utendo flagello aculeato. 2° Cilicia ex filo ferreo ita tenui, ut acmina in carnibus infigantur, aut nimis constricta, aut per-

petuo adhibita. 3° Privatio somni, ita ut poenitens minus quam septem horis habitualiter dormiat. Loquendo autem de macerationibus (considerato etiam statu poenitentis eiusque circumstantiis omnibus) omnino moderatis, ordinarie regulae sunt sequentes 1° Distinguendum est inter casum, in quo poenitens illas petat, et casum in quo nihil petat. In secundo casu, confessarius poterit quidem suadere aliquod ieiunium, vel aliquas exiguas poenitentias; non vero cilicia et flagellationes. In primo casu autem expectet ut poenitens suas petitiones et quidem enixe renovet; quod si accidat, concedat sub duabus conditionibus. Prima ut poenitens sit in humilitate et vera virtute valde fundatus. Secunda ut sub initio parum et solum identidem concedatur. Dixi regulas istas tenendas esse *ordinarie*: in casu enim magnae necessitatis et poenitentis ad ardua dispositi, macerationes facilius concedi vel suaderi poterunt.

980. *Quid de mediis adhibendis contra motus carnales?* Imprimis curandum ne suscitentur; unde oportet speciatim prompte et fortiter repellere pravas imaginationes earumque loco bonas substituere: item a quibusdam periculosis corporis positionibus abstinere etc.

Si, absentibus quoque venereis cogitationibus, motus carnales suscitarentur, hi cessare solent ope cuiuslibet distractionis externae, v. g. ambulando, loquendo cum aliis, laborando etc. Si nihil huiusmodi (v. g. nocturno tempore) fieri posset, iuvare posset semel, vel iterum a respirando se, quantum fieri valet, cohibere, simulque signo crucis se munire, et mentaliter orare.

Ad impediendas pollutiones nocturnas et generatim ad impediendam frequentiam motuum venereorum, non parum etiam iuvare solent balnea frigida in verendis.

Nihil dico de macerationibus supra indicatis, aliisque mediis notissimis.

981. *Quid de votis?* Aliquod votum de re unica vice perficienda (v. g. de oblatione, vel etiam de peregrinatione ad aliquod Sanctuarium) pro circumstantia extraordinaria

facile permitti poterit. Si vero de votis perpetuis ageretur, valde caute procedendum esset; possunt enim esse (propter inobservantiam) occasio peccatorum. Idem dic de votis temporaneis quidem, sed nimis multiplicatis. Generatim loquendo, consideranda est virtus et indoles poenitentis, et in dubio de futura observantia considerandum est etiam, an agatur de re quae in magnam Dei gloriam redundet, necne. Facilius concedi possunt vota elicita sub conditione quod confessarius quilibet ab iisdem dispensare valeat. Votum non mutandi confessarium eique perpetuo obediendi inconsultissimum et periculosissimum est; et qui illud suadent facile malitiosissime procedunt; seclusa autem malitia, saltem se esse criterij satis superque inopes palam faciunt. De voto castitatis agam in quaestione sequenti.

982. *Quid de electione status?* Loquendo non de illis qui ex necessitate vel ex obligatione stricta (quae raro aderit) ad talem vel talem statum adiguntur; sed de simplici consilio pro poenitente, qui ex una parte sit liber in electione, et ex alia sincere illum statum eligere velit, in quo verisimiliter Deo melius servire et salutem aeternam facilius assequi possit; bonae regulae erunt sequentes.

I. Si poenitens ex una parte erga statum magis perfectum aliquam inclinationem demonstrat, et ex alia habeat vel acquirere possit qualitates eidem statui congruas, confessarius eiusdem status excellentiam tempestive atque iteratis vicibus ei patefaciat.

II. Dictae qualitates congruae, in genere loquendo, sunt 1° inclinatio constans; 2° vita satis casta. Pro statu religioso exiguntur insuper virtutes obedientiae et mansuetudinis. Nihil dico de sanitate, de dote (quae pro monasterio exigatur), de consensu parentum etc. Et notandum quod pro statu religioso sine clausura, et speciatim si ageretur de piis foeminarum institutis, quibus infirmorum cura incumbit in hospitalibus, maior virtus aut potius quaedam naturalis frigiditas et indifferentia erga viros

exigitur. Pro statu coelibatus in saeculo, speciatim quoad puellas, regulariter animadvertendum 1° An adsit copia auxiliorum spiritualium (v. g. si in loco praesto sint confessarii zelantes, vel floreat pia congregatio virginum Deo devotarum), idque maxime si poenitens in magnis et extraordinariis tentationibus aut periculis versaretur. 2° An aliquo modo adsint etiam media sustentationis. Pro statu praesbyteri saecularis, videndum an ex una parte pro salute aeterna subiecti videatur esse melior vita sacerdotalis quam saecularis, et ex alia an praesumi debeat, quod ille in substantia Ecclesiae utilis (non vero magis noxius quam utilis) futurus sit.

III. Quoad votum castitatis permittendum vel non permittendum puellis, sic dicerem. Si confessarius magis inclinet ad credendum quod puella ad statum virginitatis non vocetur, tunc curet quidem ut bona et virtuosa sit, sed nullum votum (ne temporaneum quidem) ei suadeat, neque vestes et ornamenta, quae a puellis maritum ambientibus adhiberi solent, ei dissuadeat. Si autem magis inclinet ad credendum quod ad statum virginalem vocetur, tunc votum temporaneum (nempe renovandum de solemnitate in solemnitate) ei permittere vel consulere, simulque aliquam modicitatem circa ornamenta suadere poterit. Si denique iam sit moraliter certus de vocatione ad statum virginalem, tunc de electione huius status decise facienda, et de abstinendo prorsus (quantum propriae conditionis decentia permittit) tum a mundano vestiendi modo, tum a saecularibus dissipationibus et conversationibus; nec non de praestandis reliquis, quae a vera Christi sponsa praestari debent, consilium dabit. Si puella in omnibus lubenti animo obediens et constans reperiatur, tunc credo expedire quam maxime ut votum perpetuum ei permittatur; hoc enim magnam firmitatem et promptitudinem in repellendis tentationibus superaddere solet. Suppono tamen quod puella ad minus vigesimum aetatis annum habeat. Adderem, bonam esse cautelam, quod in dicto voto emittendo adicia-

tur conditio quod votum erit perpetuum nisi futurum sit quod confessarius in posterum aliter iudicet.

983. *Quid observandum circa tentationes?*

Observandum I. an adfuerit consensus; qui certe etiam in persona pia et habitualiter valde abhorrente a peccato intervenire potest, non tamen de facili; quo in puncto notari debet quod rudes solum peccatum materiale considerare solent, et facile credunt se esse reos, quamvis requisita ad peccatum formale constituendum non adfuerint. Hinc praeculis haberi debent principia, quae actionum imputabilitatem respiciunt; quod nempe 1° dantur actus (interdum etiam externi) *primoprimum*. 2° Ad vere et formaliter peccandum non sufficit cognoscere id quod fit, sed oportet etiam reflectere (saltem in confuso) rem illam esse malam. Dicit autem S. Lig. (*De Pecc. n. 3*): « Potest intellectus « ita rari a delectatione obiecti oblatis, ut nihil malitiae « moralis in illo advertat ». 3° Malum perpetratum in somno non potest esse peccatum (nisi prius aut postea culpa adfuerit). In statu autem semivigiliae (it. *tra la veglia e il sonno*) culpa mortalis adesse nequit. Sicut semisopitus et semifatuus cognoscere potest aliquo modo non solum actionem, sed etiam malitiam actionis, et nihilominus non esse reus peccati mortalis, quia arbitrium tunc remanet ligatum, in statu abnormi versatur, et non est plene liberum; ita dantur etiam interdum (maxime in personis sive hystericis sive utcumque paroxismis nervosis, qui vix definiri possunt, subiectis) verae dementiae vel semidementiae vel monomaniae transitoriae, modo a passionibus, etiam sine culpa excitatis, modo ab aliis causis, provocatae: unde persona in modo agendi abnormissime atque a consueto diversissime (sive in rebus omnibus, sive etiam solum in re aliqua) procedit, satisque palam facit se tunc non sanae mentis esse. Status autem huiusmodi modo aliquibus horis, modo aliquibus diebus, modo etiam aliquibus hebdomadis perdurare potest. In praxi tamen, quando dementia vel semidementia non est habitualis, non facile pro certa ab-

sentia culpae mortalis (si de re gravi agatur) iudicandum est. Videndum etiam ne forte reatus sit in causa.

Observandum II., quod interdum personae piae conscientia laxa laborant, et, dictaminibus erroneis (non sine animi turbatione) sibi ipsis illudere conantur; vellent enim passionibus suis satisfacere et delectationes sibi procurare absque peccato. Exempla. 1° Desiderare (quod certe non licet) ut delectationes carnales accidant sine culpa (v. g. in somno), et, postquam acciderint, gaudere. 2° Excedere limites in satisfaciendo ordinariis necessitatibus corporalibus, vel fingere sibi necessitates ubi non adsunt. 3° Procurare sibi lenimentum alicuius fastidii ope pollutionis. Aliud est quaerere lenimentum ex tactu vel perfricatione quatenus tactus excitat pollutionem, et haec est vera causa quae fastidium lenit (prout accidit quoad foeminas in quibusdam uteri et stomachi aegrotationibus): idque, quamvis contra delectationem abominatio haberetur, nunquam licet; aliud vero quaerere lenimentum ex tactu, quatenus tactus per se ipsum fastidium lenit (prout accidit in pruritu, qui ex immunditia vel herpete oritur, cui perfrictio lenimentum affert). Quomodo, dices, haec distingui poterunt? R. Si in verendis dolor vel non adesset ullo modo (bene vero esset in utero, stomacho etc.), vel talis esset naturae, ut, si in alia parte (v. g. crure, brachio etc.) foret; ex tactu lenimentum non haberetur, tunc non sic fieret, in tali casu pro illicito standum esset; multo magis, si alia indicia superadderentur; si nempe, secuta pollutione, dolor cessaret repente, aut nullus amplius ad tactus prosequendos impulsus tunc haberetur. De rebus istis, quae personarum piarum confessarios in tricis valde conicere solent, egi *ex professo* in *Praxi* (Ed. III. Vol. I. n. 848 III. et n. 893-898). 4° Denique dictamina erronea accidere solent in illusionem sibi faciendam praetextu rectae intentionis; dum revera, si libido abesset, certo certius persona aliter se gereret. In praxi inspiciendum erit, quid, seclusis passionibus, fieret vel fieri expediret.

In dubio, si actio sit in se honesta, commendanda esset recitudo intentionis et scrupuli iniici non deberent.

984. *Quid de scrupulis?*

I. Scrupulus est timor inanis, dum scilicet quis timet peccatum ubi non adest. Qui saepe huiusmodi scrupulis laborat, et sine fundamento timet v. g. se consensisse pravis cogitationibus, aut non bene fuisse confessum, aut non bene fecisse poenitentiam sacramentalem, non bene recitasse brevium, aut prava intentione se in omnibus procedere etc., tunc (maxime si difficile dicto confessarii acquiescat) dicitur scrupulosus.

II. Confessarius curet ut bene intelligat an de veris scrupulis agatur; interdum enim mulieres ad significantes res turpissimas quibusdam utuntur expressionibus, quae res indifferentes aut leviter tantummodo culpabiles indicare viderentur (v. g. in speculo me inspicio; in lecto sto supina; paullulum solatii capio cum catello; iocos facio cum socia etc.). Confessarius interroget an cum malitia haec facta fuerint?

III. Si de veris scrupulis agatur, confessarius firmis verbis tutum reddat poenitentem quod eius timores sunt inanes et prorsus despiciendi. Iubeat ut contra illos agat, dicendo quod, secluso casu in quo iuramentum de peccato vel obligatione emittere possit, libere agat, officium non repetat, communicet, celebret, de vita praeterita nihil accuset etc. Et si poenitens iam dicere inciperet se posse iurare de consensu, confessarius (durantibus scrupulis) id non credat, nisi fateatur se opere externo quoque deliquisse. Pro regula datur etiam, ut vitae non solum praeteritae sed etiam praesentis, confessio de rebus scrupulosis non permittatur; sed haec regula prudentiae confessarii relinquatur; non raro enim (speciatim quoad personas ad scrupulos accusandos iamdiu assuetas, maxime in quibusdam materiis, quae periculum consensus valde involvunt) expedit potius ut confessio audiatur et patientia adhibeatur.